

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto K 4.— za pol leta „ 2.— za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. List se pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri gospodu Novak-u na velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 15 h, dvakrat 25 h, trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo do srede opoldne.

Štev. 30.

V Mariboru, dne 26. julija 1900.

Tečaj XXXIV.

Naša gospodarska izomika.

Pri političnem shodu dne 24. junija 1900 v Žalcu zbrani davkoplačevalci so stavili med drugimi tudi resolucijo, da zahtevajo za Spodnje Štajarsko vsaj jedno kmetijsko šolo, jedno meščansko šolo in jedno državno obrtno šolo s slovensko-nemškim učnim jezikom. Da so te imenovane šole potrebne, ne bo menda nihče tajil, saj dosedaj nimamo spodnještajarski Slovenci nobene od imenovanh šol, in nam je vsled tega zabranjeno izobraževati svojo mladino na domačih tleh z domačim učnim jezikom. Ni naroda na širni avstrijski zemlji, kateri bi ne imel vsaj ene ali druge srednje šole s svojim lastnim učnim jezikom, le mi Slovenci smo obsojeni, ali žrtvovati velike svote denarja, da se izobrazijo naša deca na tujih daljnih šolah, ali pa da ostanemo nevedni. Ker pa imamo Slovenci po državnih postavah neovrgljivo pravico, da se izobražujemo v svojem jeziku na domači zemlji, zato moramo zahtevati, da se nam dajo potrebni zavodi. Mi ne vsilujemo svojim sosedom zavodov s slovenskim učnim jezikom, kar bi njim sicer prav nič ne škodovalo, a za našo deco hočemo imeti vse izobraževalne zavode, kateri so potrebni, da napredujemo v splošni izomiki in v splošnem blagostanju.

Da pa imamo mi spodnještajarski Slovenci tudi popolno pravico take izobraževalne zavode tirjati, to hočemo tukaj s številkami dokazati. Hočemo črno na belem dokazati, koliko plačujemo mi spodnještajarski Slovenci v deželno blagajno, da bode ljudstvo uvidelo, kaka krivica da se nam godi, in bo vse spodnje-

štajarsko ljudstvo, katero se misli pošteno, narodno in nesebično, zahtevalo vselej in povsod ob vsaki priliki, da se nam dajo vse one potrebne šole, katere moramo imeti, da v njih svojo deco izobrazimo, kakor storé to naši sosedje.

Cela Štajarska meri 1.281.235 hektarov površja. Od tega spada na Spodnji Štajar, kjer prebivajo Slovenci, 617.680 hektarov. Od enega hektara zemljišča se plačuje poprečno na zemljiščnem, hišno-razrednem in hišno-najemninskem davku 8 K. Po tem računu plačamo Slovenci od 10.707.364 K predpisanega naravnega davka na Štajarskem po 40% deželni doklad 1.895.616 K. Na Štajarskem je 36.764 obrtnih podjetij; od teh spada na Spodnje Štajarsko 12.970, od enega obrta se plača poprečno 18 K naravnega davka na leto; to znaša na Spodnjem Štajarskem 233.460 K, kar dá deželni doklad po 46%: 106.391 K. Užitninskega davka pride na Spodnji Štajar 480.000 K. Slovenci na Spodnjem Štajarskem plačujemo torej v deželno blagajno na raznih dokladah okroglo 2.480.000 K na leto. Kaj ne, dragi čitatelj, to je lepa svota, in kaj pa dobimo mi za ta naš denar od dežele Štajarske? Z lahko vestjo smemo reči, da bore malo, kar ni veliko več, kakor nič.

V letu 1899 je potrebovala deželna blagajna za vse svoje potrebe 16.203.544 K. Ker pa dežela sama nima dovolj dohodkov, potreba je bilo naložiti na zemljiščni in hišno-razredni davek 40%, na obrtni davek 46%, in na užitnino 10% deželni doklad, kar je

dalo v celi deželi 7.447.792 K; in k tej svoti smo Spodnje Štajerci, torej Slovenci, doplačali 2.480.000 K ali pa 34% vseh doklad. Od te ogromne svote deželni doklad, katere plačujemo Slovenci vsako leto v deželno blagajno štajarsko, se porabi vsako leto, ali se je vsaj porabilo v letu 1899, in se mora od doklad pridejati:

		Sp. Štajar prispeva
za deželni zastop	40.020 K	13.606 K
> deželno opravo	505.768 K	171.961 K
> redarstvo	388.020 K	131.926 K
> zemljedelstvo	726.714 K	240.080 K
> izobraževanje	2.589.220 K	880.334 K
> dobrodel. zav.	2.038.960 K	682.212 K
> priprago	22.520 K	7.656 K
> obr. od dolgov	403.666 K	137.040 K
> pokojn. zaklad	239.204 K	81.329 K
> rajfajzn. posojil.	6000 K	2.040 K
> slučajnosti	9.940 K	3.379 K

Spodnji Štajar prispeva torej k raznovrstnim potrebam v deželno blagajno okroglo 2.800.000 K, in med tem prispeva za meščanske šole 31.130 K, a nima niti jedne. Za gosp. kmetijske šole prispeva 20.816 K, a nima nobene; za obrtne šole 11.258 K, a nima nobene. Spodnještajarski Slovenci plačujemo v deželno blagajno samo za te imenovane šole 63.200 K, toda niti jednega zavoda ni, kjer bi se mogla naša deca v domačem jeziku izobraževati. Mar ni to v nebo vpijoča krivica? Je mar to ednakopravnost? Kje na svetu še je narod, da bi mogel v primeri s štajarskimi Slovenci plačevati take ogromne svote vsako leto zaman brez najmanjše koristi?

Listek.

Bojna pravica.

Bilo je po bitki pri Sv. Luciji 6. maja 1848. Hudo so se bojevali, kakor Piemontezki tako tudi Avstrijci, da bi si pridobili zmago; našim hrabrim vojakom je bila sreča mila.

Tisoče mrtvih in ranjenih pokrivalo je bojno polje. Noč je prišla in razprostrla svoje črne peruti čez zemljo.

Tiho jaham pred svojim oddelkom proti vasi, ki bi nam naj dala za nočjo prenočišča. Bojnih pesmi ni bilo slišati, kakor navadno, drugače veseli vojaki bili so danes tihi, vse si je želelo počitka.

Končno pridemo v vas. Ležala je na malem hribčku, v ozadju z malim gozdom obdana.

Stanovalci pri našem prihodu niso kazali nobenega veselja.

Iz previdnosti sem poslal v vsako hišo 3—4 vojake, ker tem Pijemontezom naj bi hudir verjel in zaupal.

Jaz sam s svojima služabnikoma se vstanovim v malem gradu, ki se je ponosno vzdigal na sredi vasi čez druge hiše; tudi

20 mož s svojimi konji so dobili v grajskih hlevih dovolj prostora. Zapovedal sem preiskati vsa poslopja in ko nismo našli nič nevarnega, šel sem v vas, kjer sem še razdelil nekatera povelja za jutranji dan.

Ko se povrnem, bilo je vse tiho, vojaki so preskrbeli konje in počivali poleg njih.

Nato grem proti nekim vratom in jih odprem. Mlad gospod — bil je oskrbnik grada — stopi skozi razsvitljen hodnik proti meni, me pozdravi in odvede v neko dvorano, kjer je sedel postaren gospod, bil je grof, posestnik grada. Ko vstopim, pride mi nekoliko korakov nasproti in reče hladno: »Gospod, imenujem Vas v svoji hiši dobrodošlega«.

Kakor sem se pač najbolj znal v laščini izraziti, omiloval sem ga, da ga moram nadlegovati, pa to je posledica vojske... Potem ga prosim za sobo, kjer bi naj prenočil; odvede me sam v lepo opravljeno sobo, in ko mu razodenem, da bodeta z menoj tudi dva služabnika spala, mu je komaj vidno zatemnel obraz, rekel pa ni ničesar. Služabnika se ležeta in takoj zaspita.

Grof me je prosil, naj bi se še z njim nekoliko pogovoril in čeravno sem bil truden, nisem mu odrekel in tako smo jaz, oskrbnik in grof še delj časa o raznem govorili.

V tem je prišla velika burja, dež je padal po sipah, da je kar žvenketalo.

»Da gospod grof« začel sem zopet »vojska je nesreča za ves narod in za vsakega. In velik je odgovor za te, ki so jo povzročili«.

»Za te ne, caro mio, tu se motite, pač pa za te, ki se tako slabotno vojskujejo na naši strani. Pa čakajte, mladi gospod, še je zadosti ljudi tu, ki niso nikdar tičali v vojaški suknji, in če ti za orožje zgrabijo, potem vam ne bo dobro slo«.

Te besede me razdražijo.

»Potem pa tudi nam naši meči ne bodo zrvjaveli v nožnicah, in povem vam, znali si bomo zoper take tolovaje pomagati!« In vstanem in se poslovim ter odidem k zaželenemu počitku.

Ko hodim skozi dolg hodnik, zaslišim v neki pol odprti izbi priglujen govor. Vsega nisem mogel razumeti, pa toliko sem izprevidel iz vsega, da bode prišlo jutri precejšnje število italijanskih upornikov v vas.

Sedaj ni bilo časa pomisljati!

Napad se mora preprečiti, pa naj si bo kakorkoli. Pa moj oddelek je bil preslab. Hitro odidem v svojo izbo, iztrgam iz svojega dnevnika hitro list, napišem s kratkimi besedami, kar sem izvedel in pošljem svojega služabnika na najhitrejšem konju k nekemu svojih tovarišev, naj bi prišel s svojim oddelkom takoj na pomoč. In vležem v posteljo. Takoj sem zaspal. Nevem, kako dolgo je bilo, kar

To so v nebo vpijoče krivice, katere se ne morejo in ne smejo dalje trpeti. Spodnještajarski davkoplačilci zahtevamo nam v državno osnovnih postavah zajamčeno pravico, mi zahtevamo, da se nam za naš denar tudi to da, kar mi potrebujemo, kar je nam v prid, kar nam služi za povzdigo naše omike in racionalnega gospodarstva. Saj mi ne zahtevamo družega kakor to, kar je naše, kar nam gre.

S temi vrstami skušal sem dokazati velike krivice, katere se godijo nam Slovencem, no in upam, da sem dokazal temeljito in neovrgljivo. Na podlagi teh podatkov zahtevamo, rojaki moji, vsaj jedno kmetijsko, jedno meščansko in jedno državno obrtno šolo s slovenskim učnim jezikom, in to zahtevamo vsi skupaj, edino, složno, pri vsaki priliki tako dolgo, da se nam dá. Nabirajmo zato podpise na peticije od vseh davkoplačevalcev, da bodo višji krogi prišli do prepričanja, da zahteva naše šole ljudstvo, a ne par ljudi. Pri vsakem zborovanju naj se stavijo v tem smislu resolucije, in to tako dolgo, da se nam dá to, kar zahtevamo za blagor ljudstva in cele spodnještajarske dežele. I. Kač.

Kake davke morajo plačevati naše posojilnice?

Tako »javno vprašanje« stavlja je brezimski v »Slovenski zadrugi« 1900 I. 4 in v 5 števil istega lista daja »Odgovor« gosp. Fr. Jošt. Naj bode še meni dovoljena beseda k istemu predmetu.

I. Posojilnice morajo plačevati dohodnino (davek od dohodkov, Einkommensteuer) vsled postave z dne 27. dec. 1880, (drž. zak. št. 151.), katero postavilo nekoliko spopolnujeta postavi z dne 14. aprila 1885, D. Z. št. 43. in z dne 24. marca 1893, drž. zak. št. 40. Odločilna posebno sta §§ 3 in 5 postave 1880, ki se glasita:

»§ 3. One v § 1. označene pridobitne in gospodarske zadruge ter posojilnice tako dolgo niso dolžne plačevati davka od dohodkov, dokler po določilih § 2 izkazani čisti dobiček ne presega svote 300 gld.

Kjer pa čisti dobiček presega 300 gld., plačuje se za prvih tisoč $\frac{3}{10}$, za drugih tisoč $\frac{5}{10}$, in še le za višje svote celi (10%) davek.

§ 5. One v § 1. označene pridobitne in gospodarske zadruge ter posojilnice morajo vsako leto 14 dni po občnem zboru, vsekakor pa vsaj do 30. junija vsakega leta doposlati davčnemu uradu I. stopnje (skoz c. kr. davkarijo) izpoved (Bekanntniss) o čistem do-

bičku pretečenega leta. Tej izpovedi pridejana mora biti popolna bilanca in računski sklepi, pravilno potrjeni ali od občnega zbora ali od v to poklicanega urada.»

Važno je še sledeče: 1. Za prvo (solnčno) leto na novo ustanovljene posojilnice se ne sme tirjati dohodnina vsled odloka c. kr. upravnega sodišča z dne 31. decembra 1889, št. 3490. 2. Oni del čistega dobička, ki se pridene rezervnemu zakladu za pokritje morebitnih izgub, se ne sme dohodninsko obdati vsled odloka c. kr. upravnega sodišča z dne 31. jan. 1888 št. 382 in z dne 31. dec. 1889 št. 3483. 3. Posojilnice, ki plačujejo dohodnino, oproščene so pridobnine (Erwerbsteuer) po § 4 postave z dne 27. decembra 1880, drž. zak. št. 151; primeri tudi postavo z dne 25. oktobra 1896, drž. zak. št. 222, §§ 83—115.

Iz predstoječega je tedaj jasno, da nekatere one naše posojilnice, ki imajo velike dohodke in z njimi prostovoljno razpolagajo, plačujejo dohodnino. Za njo se pa nikakor ni treba brigati Raiffeisenovkam in njim sličnim denarnim zavodom, ki so ustanovljeni po zahtevah zakona z dne 1. junija 1889 št. 91. Zahteve so pa te po § 1.:

Neomejeno poroštvo, manjši, jasno označen kraj, (vas, fara), kot delokrog, mali deleži (k večemu do 25 gld.), čisti dobiček se celi pridene rezervnemu zakladu za morebitne izgube, posojila dajejo se le zadrušnikom, menice se ne rabijo, razloček med obresti za vloge in za posojila ne sme biti večji kakor $1\frac{1}{2}\%$.

II. Brez izjeme pa plačujejo naše posojilnice sledeče:

A. Rentnino (Rentensteuer), pa ne za se, marveč za svoje vlagatelje od obresti njih vlog po $1\frac{1}{2}\%$. Ta davek je na mesto razveljavljenega določila, vsled katerega so morale posojilnice od izplačanih in kapitalizovanih obresti vlog plačevati 2% pristojbine (Gebüren). Rentnina upeljana je z zakonom dne 25. okt. 1896, drž. zak. št. 220, a radi nje opuščene so prejšnje 2% pristojbine po zakonu dne 11. febr. 1897, drž. zak. št. 57. Dasi tedaj posojilnice odslej »za svoje vlagatelje« velikodušno in »hvalevredno« prevzamejo rentnino, prihranijo si še itak 1% tega, kar so morale prej plačevati, in je tedaj piškava taka samohvala!

Za plačevanje rentnine so odločene posebne tiskovine: »Ausweis, Izkaz o rentnini plačani vsled § 133. Obrazec C.« Ti pravilno izpolnjeni in podpisani izkazi pošljejo se z denarjem vred v dveh izvodih c. kr. davkariji. Eden odrezek (Coupon) z uradnim

potrdilom vrnjenega izkaza pošlje se c. kr. glavarstvu kot prvi davčni inštanca.

§ 134. gori omenjene postave (1896) določuje, da se mora rentnina vsakega četrta leta in sicer v 14 dneh po njega preteku odrajtati. Poslej je c. kr. finančno ministerstvo z ukazom dne 30. jan. 1898 št. 1731. v obče dovolilo, da se rentnina plačuje in izkazuje poluletno in sicer vsikdar vsaj do 31. julija za prvo, do 31. januarja sledečega leta za drugo polletje. — Mimogrede še omenim, da je Raiffeisenovkam, ki so pod nadzorstvom štaj. dež. odbora, dovoljeno rentnino plačevati in izkazovati le celoletno, pa vsaj do konca novembra sledečega leta (c. kr. fin. minist. ukaz z dne 24. jun. 1898 št. 33.306).

B. Neposredne državne pristojbine (Ummittelbar und baar zu entrichtende Gebüren) od opravilne glavnice (Betriebskapital) plačujejo se vsled postave z dne 21. maja 1873, drž. zak. št. 87; postave z dne 13. dec. 1862 drž. zak. št. 89 in 29. febr. 1864, drž. zak. št. 20, in sicer:

1. od vplačanih deležev in pristopninah;
2. od vrnjenih deležev;
3. od izplačanih obresti od deležev; vse troje po lestvici I. za kolke;
4. od izplačanih, oziroma izkazanih obresti vlog v tekočem računu 2%.

Za odrajtovanje teh pristojbin odločene so tudi posebne tiskovine: »Pristojbinski dnevnik, — Gebüren Journal«, v katerega se po prvotnih določilih zapisujejo mesečni zneski (1.—4.), poluletno soštevajo, po poluletnih svotah pristojbine preračunajo in odrajtujejo. S tem denarjem vred posljeta se na c. kr. davkarijo dva prepisa pristojbinskega dnevnika in položni list (Erlagsschein). — Pripomniti je, da se pri preračunanju pristojbine pod 4. mora prej prava svota prikrojiti v skoz 20 deljiv znesek. Na pr. kron 75.98 se prikroji na K 80, sploh se zneski razdelijo na svote po K 20, na ostatke znašajoče menj kakor K 1 se ne jemlje ozir: ostatki K 1 in več se pa prikrojijo na K 20, na pr. K 20.99 se prikroji na K 20, K 21 pa na K 40. Jasno je tedaj tudi, da se vsaki znesek pod K 20 vzame za K 20.

Vsled ukaza c. kr. finanč. ministerstva z dne 29. sept. 1888 št. 30.966 sme c. kr. deželna finančna oblast onim posojilnicam, ki za to prosijo, dovoliti, da pristojbine (1.—4.) izkazujejo in plačujejo v celoletnih svotah in obrokah in sicer po občnem zboru, vendar pa vsaj do konca julija sledečega leta. Prošnja za to ugodnost je po § 5. postave z dne 1. junijem 1889, drž. zak. št. 91 koleka prosta. Posebej opazim, da je 2% pristojbina

me vstraši silno trkanje ob vrata. Oba z ostalim služabnikom skočiva na noge, odpreva in huzar s prestrašenim ter bledim obličjem vstopi.

- »Kaj je že zopet?« vprašam nevoljen.
- »Konj je tu«, reče vojak prestrašen.
- »Kateri konj pa?«
- »Ordonančni.«
- »Vojak padel s konja?«
- »Ne, vstreljen!«
- »Strel slišal?«
- »Ne, pa sedlo polno krvi.«

Bilo mi je zadosti. Vsi trije hiteli smo po stopnicah dol. Huzar mi pove, da je videl prej grofa v vrtu. Vendar na vrtu ga ni bilo več, šli smo torej v njegovo izbo.

Potrkam, vse tiho.

»Odprite, gospod grof, moram takoj z vami govoriti«. Počasi se odpro vrata, grof je stal oblečen pred nami.

»Gospod grof ste bili pred nekoliko časa na vrtu?« vprašam ga.

»Ne!«

»Toraj sobe niste zapustili, od časa ko sva govorila?«

»Ne, rečem, in prosil bi vas, da bi me zdaj pustili v miru.«

»Laže, gospod nadporočnik«, zadere se huzar »videl sem ga, on je bil na vrtu.«

Moj služabnik zakliče: »Postelja je še nedotaknjena.«

»Tu imamo«, zakliče zopet huzar in vzame izza zastora izstreljen samokres.

Grof je postal bled ko stena.

»Gospod grof, jaz sem odposlal nocoj ordonanco, nekdo jo je ustrelil, ta huzar Vas je videl v vrtu, ta samokres pove, da ste vi grd hudodelnik. Vi ste moj jetnik, g. grof!« Grof ni skušal več lagati.

Razdražen grem po sobi gor in dol; bilo je res, grof je to storil, toda kaj naj z njim storim?

S seboj vlačiti ga ne smem in ne morem, obsodba morala se je takoj zgoditi, ker tako zahteva neusmiljena bojna pravica.

»Veste, kaj bodele zdaj dobili?« vprašam jezno grofa.

»Smrt!« mi odgovori hladno.

»Rekli ste!«, rečem mu.

Služabniku in huzarju sem zapovedal stražiti grofa, jaz pa sem šel v dvorišče. Ordonanco so že našli in vojak je ležal mrtev pred menoj. Moj dragi zvesti mladenič! Strel mu je ravno predrl glavo, moral je biti takoj mrtev. Solza padla mi je iz očesa.

Dva vojaka pripeljeta grofa na dvorišče. Zgodilo se je. Štirje možje z nabitimi puškami se postavijo drug poleg drugega. Grofa

v lahkem oblačilu so postavili poleg mrliča. Vojaki vzdignejo puške, jaz zakričim: »Ogenj«. V tem zakliče grof z močnim glasom: »Živio Italija!« Štirje strelji počijo, in grof se zvrne poleg svoje žrtve na zemljo.

Bojni pravici je bilo zadoščeno.

Smešničar.

Mož ženi ob koncu prepira: »Sedaj boš pa že menda zopet spravila svoje stvari in pobegnila k materi, da me zatožiš?«

Žena: »O ne! Tokrat bom rajši mater k sebi poklicala.«

Sodnik: »Vas ni sram, da imate tolikrat na sodniji opraviti?«

Potepuh: »Po kaj? Mar sodniki niso pošteni, ugledni ljudje?«

Ona: »Kam bi le položila pismo, da ga jutri ne pozabim vzeti seboj?«

On: »Vtakni ga za ogledalo, tam ga najdeš prav gotovo.«

Nande: »Zakaj so pa ribe mutaste?«

Oče: »Saj tudi ti ne moreš pod vodo z nikomur govoriti.«

A: »Tvoje hčerke so pravi angeljčki!«

B: »Kaj pomaga, če jih pa noben vrag ne mara!«